

Ti Kroner

**Fra novellesamlingen
Menneskenes Døtre
1900**

Af Jakob Hansen

e-bog.org

Ti Kroner

Af Jakob Hansen

Fra samlingen: Menneskenes Døtre

Første gang udgivet på Gjellerups Forlag 1900

Digitaliseret bearbejdning af

Kristoffer Hunsdahl

e-bog.org

- - -

Jeg nærrede megen Agtelse, jeg nærrede ligefrem Beundring for Jens Buxeløs. Han havde iøvrigt erhvervet sig det Kendingsnavn paa Grund af sine Unævneliges højst miserable Tilstand. Hans ydre Antræk var ellers ulasteligt: Diplomatfrakke og Cylinder. Hvem, der kun kom i flygtig Berøring med ham, maatte absolut anse ham for en Gentleman helt igennem.

Jeg beundrede ham som sagt. Jeg har ikke set det Menneske, der gjorde saa meget for sin personlige Frihed

som han. Han var fattig. Man skulde altsaa tro ham uhjælpelig hjemfalden til Arbejdets Trældom. Han vidste at redde sig endda. Han blev Højredigter og slugte Masser af Stipendier. Venstrepoesien er vel nok det, der betaler sig i det lange Løb. Men det andet giver Penge strax. Jens var et rent Geni til fyrstelige Fødselsdagsviser, der logrede af Underdanighed; han var og er til Dato uovertruffen i modbydeligt sentimentale Julefortællinger, der ligefrem vrimler af Engle, bodfærdige Magdalener, forsonede Elskende, omvendte Drukkenboldte og andre Uappetitligheder.

»Hør Jens,« sagde jeg en Dag til ham, »hvorforskriver du ikke i Venstrebladene, saa radikal som du er?«

»Du vil da ikke, at jeg skal gøre min Religion i Penge?« svarede han blot.

Jens tjente altsaa rigeligt; men da han var et rent Jærn til at bruge Penge, lykkedes det ham alligevel forholdsvis hurtigt at komme paa Knæerne. Arbejde vilde han nu ikke; det var en Gang for alle svoret. Og det maa man lade ham: han var Mand for at overholde sin en Gang fattede Beslutning. Han begyndte altsaa at »slaa« sine Venner. Jeg har fra den Periode et Brev fra ham, som jeg vil tillade mig at anføre, da det belyser hans Person paa en

anden Maade end den fra Julefortællingerne almindeligt anerkendte. Brevet lyder som følger:

Dyrebare Ven! — Du aner næppe, i hvilken Grad en Tikroneseddel formaar at sætte det menneskelige Stemningsliv i Svingninger. Jeg vil forsøge at give dig et svagt Begreb derom. Maatte det trøste dig over Tabet af den Seddel, jeg forleden Aften fralokkede dig; ti der er naturligvis en fjærn Mulighed for, at du aldrig oplever Gensynets Glæde. Altsaa:

Det er Aften, bælg, ravende mørkt — det blæser; stærke Vindstød og Regnplask mod Ruden. Jeg sidder i en Krog og fryser; navnlig Fødderne er iskolde; det sætter Gigt i Kroppen. Jeg har ikke Tikronen, har overhovedet ikke en rød Øre.

Heller ikke Brændsel eller Petroleum, og Skabet er fuldstændig tomt for Mad. Skulde man krybe i Seng? I og for sig ikke saa nemt at falde i Søvn, naar Tarmene er langt inde i en eller anden Bethovensk Symfoni.

Hvem der havde 10 Øre til en Bajer, lyder det ganske sagte inde i En.

Hvem der havde 10 Kroner! tilføjer man med et dristigt Tankespring. Det svimler for En; man forstaar,

hvorledes Newton har været til Mode, da han saa Æblet falde til Jorden og deraf drog den Følgeslutning, at Klodernes Fald gennem Universet er behersket af selvsamme Love.

Du er jo gal — komplet gal, siger man til sig selv. Og som slet og ret Beroligelsesmiddel indprenter man sig, at der jo dog findes mangfoldige Mennesker, som ikke blot raader over én men mange Tikroner.

Tanken river En med sig: Hvem der havde 10 Kroner! — Denne Gang lyder det næsten som en Fanfare. Haabet er vakt til Live. Ti Kroner — der er jo adskillige af Ens Bekendte, for hvem det er en forholdsvis ringe Sum. Men nu melder Tvivlen sig: de vil naturligvis ikke ud med Pengene. Og en yderst pinlig Tilstand følger. Snart er man opfyldt af smilende Haab; snart lukker Fortvivlelsens sorte Vande sig over Ens Hoved. Enfin! man springer op greben af Desperationens Mod: Heller den frygtelige Vished end Uvishedens tærende Kval. Man gør sit Toilette, klipper Frynserne af forneden, ifører sig en for holdsvis ren Flip etc. Man begiver sig afsted og træder ind i Stuen til sin dyrebare Ven.

Nu kommer det kritiske Øjeblik. Man modtages ikke med ublandet Velvilje. Vennen er paa sin Post. Han

begynder med de daarlige Tider eller de bitre Skuffelser, man er udsat for i sin Omgang med Mennesker. Han søger endogsaa at fremlokke Ens Medlidenhed ved at omtale et kedeligt lille Uheld, der nys er arriveret ham; han er kommen for Skade at brænde Hul paa sin Overfrakke med en Cigar. I det Øjeblik foragter man ham dybt.

Men det gælder selvfølgelig om at indgyde Tillid. Man er munter og oprømt, dog uden at være forceret; ti det vilde vække Mistanke. Man mildner hans Sorg ved storstilede Beretninger om egne Kalamiteter: »Der er nu ham, Kruger; han skyldte mig 6 Kroner, som jeg skulde haft i Lørdags; i Stedet for har han nok købt sig en Hat; han havde en ny paa forleden, da jeg mødte ham. Han var med Dame. Naa, i og for sig kan man naturligvis ikke fortænke ham i, at han foretrækker en ny Hat for gammel Gæld. Det vidner om en vis Intelligens. Og saa morer man sig tilmed lidt over Mandens Naivitet: Hvis han havde betalt de 6 Kr. tilbage, var det maaske lykkedes ham en anden Gang at slaa En for 20. For Resten kan man ikke blive vred paa ham alligevel; dertil er han altfor godmodig. Selv om han flaar sine Medborgere, saa lader han sig til Gengæld selv plukke efter noder, naar han en sjælden Gang har noget. Det ene faar bøde paa det andet -«

Efter en saadan Indledning gælder det om at føre Samtalen ind paa lyse, lette Baner: Bysladder, Pigehistorier, muntre Sold etc. Vennen bliver velvillig stemt. Og saa maa Overfaldet komme, pludseligt, uventet, som et Lyn fra en klar Himmel:

»Kan du laane mig 10 Kroner til den første?« Han farer let sammen i det Øjeblik, ramt i sine inderste og dyreste Interesser. Det dirrer om hans Mundvige. Man kan være en aldrig saa forhærdet Synder; i det Øjeblik gør det En nærmest ondt for ham.

Nu har han der siddet og været venlig — que faire? Han tager sig sammen:

»Det kan jeg maaske nok.«

Han haler Pengene frem. Han taler end ikke om, at han maa have dem præcis den første. Skal han endelig gøre en god Gærning, vil han nok vise sig nobel.

Saa snart det nu er muligt uden at vække Forargelse, forsvinder man fra Skuepladsen.

Lidt efter staar man nede paa Gaden. Lygterne blinker En forsorent lystigt i Møde; overalt travle, glade Mennesker. Pludselig løber det En koldt ned ad Ryggen. Man føler forsigtigt, om Seddelen nu ogsaa er der. Den er der.

I samme Nu opfyldes man af Velvilje mod alt levende — man klapper maaske en stinkende Køter i Forbifarten. Særligt gaar Ens Velvilje naturligvis ud over den ædle Giver. Han har nu altid været en flink Fyr, det ved Gud, han har. I det Hele taget er Menneskene virkelig meget bedre, end man til daglig Dags er tilbøjelig til at tro — ikke saa ganske lidt bedre. Men nu skal det ogsaa blive til Alvor, nu skal man tage sig sammen og udrette noget —

Det hænder, at der i et saadant Øjeblik kommer en næsvis Tanke springende, en drilagtig Kobold, der hvisker En i Øret: »Folk kalder dig en Dagdriver, nu har du dog paa 3 Kvarter tjent 10 Kr.«

En saadan Tanke passerer dog Bevidstheden lynsnart og taber sig i Ubevidsthedens indholdsrige Mørke. Gennemgaaende er man dybt inde i den ædle Helts Rolle. Man har lidt Modgang, man er blevet bitter; men nu har Skæbnen smilet til En; man skal vide at kvitere derfor ved en ny og bedre Vandel.

Man er paa Vejen hjem; man skal have noget i Kakkelovnen, have noget at spise. Men — det tager forbistret Tid at købe ind. Aa hvad, for en Gangs Skyld. Man gaar paa Restauration. Man rekvirerer en Bøf med Spejlæg, dertil Porter. Under dette forholdsvis lukulliske

Maaltid falder det En maaske ind, at man egentlig ikke har laant de 10 Kroner for at formøble dem selvsamme Aften:

»Sikken en Spidsborger! hvor han vred sig, før han vilde ud med dem.«

Selv er man heldigvis ingen Spidsborger. Man gør sig det lidt hyggeligt: »Kellner! Kaffe med Cognak og to Cigarer — gode!« Man faar det bestilte.

»Og saa kan De lade mig faa en halv Flaske Portvin med.«

Den ædle Giver rinder En i Hu: Hvis han nu faldt her ned, hvor han vilde stejle. Sikken en Idiot, at han lod mig faa de Penge!

Man gaar med sin halve Portvin. Man er opfyldt af Tanken om Charlotte — en dejlig Pige; ualmindelig proper Pige; derfor maa man heller ikke være helt til Rotterne, naar man møder frem i hendes Selskab. Traf hende for Resten ved et Høstgilde for længe, længe siden, da jeg endnu havde Raad til at ligge paa Landet — udmærket Pige, bredbaget, lavbenet Race. Tog hende med Storm. Mod belønnes altid af Kvinder, for ikke at sige: Frækhed; de skelner jo ikke saa overvættes fint i de Dele. Jeg burde egentlig have forsynet mig med Cigaretter; hun holder af at ryge, hun bilder sig ind, det er perverst.

Jeg begiver mig altsaa hen til Charlotte.

»Er du endnu ikke bleven fornuftig,« siger hun. Men hun siger det med et godlidende Smil; hendes Hjærte har tydeligvis endnu bevaret Erindringen om hin uforglemmelige Aften, da Roserne duftede og Nattergalene sang etc. —

Næste Morgen vaagner man ualmindelig sent, i et tænderskærende Humør.

»Du er en Slubbert, et Svinebæst; nu er du igen uden Penge, — hvad skal det dog blive til med dig?«

Saadan omtrent lyder den Morgenandagt, man holder for sig selv. Er man rigtig heldig, kan man godt opnaa et saadant Anfald af Melankoli, at man har mest Lyst til at hænge sig.

Det hænder ogsaa, at man ikke er helt ødelagt. I saa Fald vender Ens Raseri sig udad. Man bliver Anarkist: Djævelen annamme alle rovgridske, ubarmhjærtige Pengepugere! Har de maaske mere Ret til Mammon end En selv? Som nu han, den humane Slapsvans, der stak mig de ti Kroner med en Mine, som om han forærede mig et lille Kongerige! — hvis det ikke var saa bandsat risikabelt, saa skulde jeg ikke have det bitterste imod at gaa hen og kværke ham og rane alt hans Liggendefæ ! —

Og alle disse Stemninger opnaar man for lumpne ti
Kroner! — Mein Liebchen, was willst du noch mehr?

Forbindtligst

Din Jens B.